

Sygn. akt III USK 522/21

POSTANOWIENIE

Dnia 25 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania W. S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
o zasiłek chorobowy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 25
sierpnia 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego -
Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L.
z dnia 22 czerwca 2021 r., sygn. akt V Ua [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w L., wyrokiem z dnia 22 czerwca 2021 r., oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w L. od wyroku Sądu Rejonowego w L. z dnia 15 stycznia 2021 r., mocą którego zmieniono decyzję organu rentowego z dnia 24 lipca 2019 r. i przyznano W. S. prawo do: świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego oraz ustalono brak obowiązku świadczeniobiorcy zwrotu świadczenia rehabilitacyjnego i zasiłku chorobowego.

W sprawie ustalono, że wnioskodawca pełnił w czasie orzeczonej niezdolności do pracy funkcje członka Rady Nadzorczej oraz sekretarza Komisji Rewizyjnej Rady Nadzorczej w Spółdzielni Mieszkaniowej im. [...], w L. oraz regularnie uczestniczył w posiedzeniach Spółdzielni i otrzymywał z tego tytułu ryczałt w wysokości 840 zł. Sądy powszechne ustaliły, że spotkania wspólnoty

odbywały się w warunkach, które nie miały negatywnego wpływu na zdrowie ubezpieczonego, a ich częstotliwość oraz przebieg nie były obciążające dla organizmu, co potwierdzili biegli lekarze.

W ocenie Sądu Okręgowego, udział ubezpieczonego w posiedzeniach Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej stanowił formę społecznej działalności. Tym samym ubezpieczony nie wykonywał w okresie orzeczonej niezdolności pracy zarobkowej oraz nie wykorzystywał zwolnienia w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia.

Skargę kasacyjną wywiódł organ rentowy, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na konieczność usunięcia rozbieżności w orzecznictwie dotyczącym pracy zarobkowej i ujednolicenie wykładni tego pojęcia, a także wyjaśnienia zagadnienia: czy przy ocenie pracy zarobkowej priorytetowe znaczenia ma aktywność zawodowa i realizacja określonych zadań, także dla oceny celowościowej czy też decyduje zarobkowy aspekt działalności.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik odwołującego się wniósł jedynie o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz.1133, dalej jako ustawa zasiłkowa) ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.

Przepis ten doczekał się wykładni w wielu orzeczeniach Sądu Najwyższego oraz w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 25 lutego 2014 r., SK 18/13 (OTK-A 2014 nr 2, poz. 5). W wyroku tym Trybunał orzekł, że art. 17 ust. 1 ustawy

zasiłkowej – w zakresie, w jakim stanowi podstawę utraty prawa do zasiłku chorobowego ubezpieczonego, który w okresie orzeczonej niezdolności do pracy wykonywał pracę zarobkową, uzyskując wynagrodzenie przekraczające minimalną wysokość wynagrodzenia za pracę – jest zgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji. W uzasadnieniu tego wyroku Trybunał Konstytucyjny dokonał obszernej i wieloaspektowej wykładni art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, argumentując, że zgodnie z art. 6 ust. 1 tej ustawy zasiłek przysługuje ubezpieczonemu, który w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego stał się niezdolny do pracy z powodu choroby. Konstrukcja tego świadczenia wiąże się z wystąpieniem określonego zdarzenia losowego (choroba), które prowadzi do powstania sytuacji chronionej, stanowiącej ryzyko ubezpieczeniowe (niezdolność do pracy). Tak określone zdarzenie ubezpieczenia chorobowego wiąże się z przyznaniem świadczenia wynikającego z czasowego ograniczenia możliwości wykonywania pracy, a tym samym utraty wynagrodzenia z pracy. Istotą ochrony realizowanej w formie zasiłku chorobowego jest przyznanie świadczenia zastępującego zarobki utracone przez ubezpieczonego z powodu niezdolności do pracy. Z tego względu ustawodawca wyraźnie wyłącza prawo do zasiłku za te okresy niezdolności do pracy, w których ubezpieczony zachował prawo do wynagrodzenia (art. 12 ust. 1 ustawy zasiłkowej). Podstawowa funkcja zasiłku chorobowego jako świadczenia zastępującego utracone (nieuzyskane) wynagrodzenie za pracę ma swoje odzwierciedlenie również w art. 13 ust. 1 ustawy zasiłkowej. Zgodnie z tym przepisem zasiłek chorobowy nie przysługuje w sytuacji, w której osoba niezdolna do pracy ma ustalone prawo do emerytury lub renty, kontynuuje działalność zarobkową, jest uprawniona do innego świadczenia bądź podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu rolników. Chodzi o takie okoliczności, w których ubezpieczony ma źródło dochodu, a tym samym nie ma konieczności zapewnienia mu ze strony całego społeczeństwa ochrony polegającej na wypłacie zasiłku chorobowego.

Ustawodawca uregulował odrębnie sytuacje, w których ubezpieczony traci prawo do zasiłku chorobowego (art. 17 ust. 1 i 2 ustawy zasiłkowej). Wiąże się to zawsze z negatywną oceną jego zachowań. Zalicza się do tych sytuacji między innymi działania ubezpieczonego polegające na wykonywaniu pracy zarobkowej w

czasie zwolnienia lekarskiego. Pracą zarobkową, o której mowa w art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, jest każda aktywność ludzka, niezależnie od stosunku prawnego, w ramach której jest realizowana, której skutkiem jest uzyskanie dochodu. Nie ma natomiast znaczenia, czy konkretna praca jest podejmowana w celu zarobkowym, a więc czy osiągnięcie dochodu było głównym motywem jej podjęcia. Spełnienie tej przesłanki było wielokrotnie przedmiotem oceny zarówno ze strony Sądu Najwyższego, jak i sądów powszechnych. W orzecznictwie dominuje podejście przypisujące zarobkowy charakter każdej działalności przynoszącej jakikolwiek dochód. Nie dotyczy to jedynie sporadycznych, incydentalnych i wymuszonych okolicznościami przejawów aktywności zawodowej (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04, OSNP 2005 nr 21, poz. 342; z 12 maja 2005 r., I UK 275/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 59; z 5 października 2005 r., I UK 44/05, OSNP 2006 nr 17-18, poz. 279; z 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 231).

Ustawodawca jednoznacznie uzależnił przyznanie prawa do zasiłku chorobowego zarówno od niezdolności do pracy, jak i od braku posiadania przez ubezpieczonego innych możliwości zarobkowania (np. prawa do wynagrodzenia, ustalonego prawa do emerytury lub renty, uzyskiwania przychodów z prowadzenia działalności gospodarczej). Zasiłek chorobowy nie jest świadczeniem dodatkowym, ale zastępuje utracone wynagrodzenie, stając się czasowo jedynym źródłem utrzymania ubezpieczonego. Taka konstrukcja ustawowa zasiłku chorobowego wynika zarówno z unormowań określających grono osób uprawnionych, jak również z przepisów ustawy zasiłkowej, przewidujących okoliczności (warunki) pozbawienia prawa do tego świadczenia. Uzyskiwanie dochodów z innego zajęcia zarobkowego, które nie gwarantują nawet minimum życiowego (np. dochodów rzędu 100-200 zł miesięcznie), nie stanowi (nie może stanowić w obecnych warunkach gospodarczych i społecznych) alternatywy dla zasiłku chorobowego w tym znaczeniu, że nie stanowi zastępczego źródła dochodu utraconego przez osobę niezdolną do pracy z powodu choroby, pozwalającego na wypełnienie luki po wynagrodzeniu, którego nie otrzymuje ona z tytułu pracy zarobkowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2021 r., I USKP 12/21, OSNP 2021 nr 12, poz. 139).

Artykuł 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej nie wprowadza jakichkolwiek kryteriów jego zastosowania odnoszących się do poziomu uzyskiwanych przychodów (dochodów) ubezpieczonego, pobierającego zasiłek chorobowy z tytułu niezdolności do pracy, które mogłyby wyłączać jego zastosowanie. Odmowa zastosowania tego przepisu pozostawiona jest zatem ocenie sądów rozpoznających konkretne sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych. Decydujące znaczenie ma bowiem kontekst sytuacyjny (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2022 r., II USKP 163/21, niepublikowany).

Na gruncie niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy, analizując materiał dowodowy sprawy, w tym przede wszystkim opinie biegłych sądowych, dokumentację medyczną oraz zeznania zawnioskowanych świadków, doszedł do wniosku, że wnioskodawca wykorzystywał zwolnienie lekarskie w spornym okresie zgodnie z jego celem, a jego udział w posiedzeniach rady nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej stanowił w okolicznościach niniejszej sprawy formę społecznej działalności. Mając powyższe na względzie, warto raz jeszcze odnieść się do wyroku Sądu Najwyższego, zgodnie z którym działalność uzasadniona potrzebą środowiskową, społeczną czy publiczną, za którą otrzymuje się wynagrodzenie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, nie jest pracą zarobkową w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2016 r., II UK 171/15, LEX nr 2368283).

W tej sytuacji należy przyjąć, że większość wątpliwości interpretacyjnych dotyczących art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej została wyjaśniona w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Skarżący organ rentowy w istocie kwestionuje ocenę materialnoprawną ustalonego (bezsprzecznego) stanu faktycznego, czyli subsumcję, a więc sposób zastosowania normy prawnej, a nie sposób wykładni tego przepisu.

Uznając, że ani nie zachodzi potrzeba wykładni art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej w świetle dotychczasowego, bogatego orzecznictwa sądowego, Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z treści wniosku zgłoszonego w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie wynika, aby pełnomocnik domagał się zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego w przypadku nieprzyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Żądanie zasądzenia

kosztów w postępowaniu kasacyjnym odnosiło się wyłącznie do wydania wyroku oddalającego skargę. Wobec tego koszty odpowiedzi na skargę kasacyjną, w której nie wskazano argumentów dotyczących przyczyn kasacyjnych (art. 398⁹ § 1 k.p.c.), uzasadniających odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie mogą być uznane - w razie odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania - za koszty celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c.

[as].